

5. Наливайко О.І. Правовий захист людини як предмет дослідження загальної теорії права. держава та право: Збірник наукових праць. Випуск 12. К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. 2001. С. 22.

6. Стремоухов А.В. Правовая защита прав человека: теоретический аспект: дис. докт. юрид. наук. Спб., 1996. – 361 с., С. 23-67.

7. Скрипнюк О.В. Конституційно-правове регулювання обмеження прав і свобод людини і громадянина в Україні. Публічне право, 2011. № 3. С. 7-9.

8. Про деякі питання застосування судами України законодавства при дачі дозволів на тимчасове обмеження окремих конституційних прав і свобод людини і громадянина під час здійснення оперативно-розшукової діяльності, дізнання і досудового слідства: Постанова від 28 березня 2008 р. № 2 / Пленум Верховного Суду України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-08>.

9. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 20 травня 2020 року № 405 «Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України» (zareestrovаний в Міністерстві юстиції України 03 червня 2020 року за № 491/34774).

Артем Сергійович ЛУЧКО,

головний спеціаліст

Департаменту правового забезпечення

Дніпровської міської ради,

аспірант кафедри кримінального процесу

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

Науковий керівник :

Доцент кафедри кримінального процесу ДДУВС,

к.ю.н., доцент

Вікторія Вікторівна РОГАЛЬСЬКА

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАННЯ НЕДОПУСТИМИМИ ДОКАЗІВ, ЩО ОТРИМАНІ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Відповідно до ч. 1 ст. 87 Кримінального процесуального кодексу України (далі-КПК України), недопустимими є докази, отримані внаслідок істотного порушення прав та свобод людини, гарантованих Конституцією та законами

України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також будь-які інші докази, здобуті завдяки інформації, отриманій внаслідок істотного порушення прав та свобод людини [1]. Проте законодавець досі на законодавчому рівні так і не надав визначення, які ж саме порушення прав та свобод людини слід вважати істотними, а які ні. Відповідь на це запитання на сьогодні можливо отримати лише аналізуючи судову практику, зокрема практику Касаційного кримінального суду (далі – ККС) у складі Верховного Суду.

Аналіз правових позицій ККС Верховного Суду за період з 2018 року по жовтень 2020 року засвідчив те, що більшість скасованих вироків, а також залишення в силі виправдувальних вироків ухвалено саме внаслідок визнання доказів, отриманих під час проведення слідчих (розшукових) дій, зокрема – під час негласних слідчих (розшукових) дій, недопустимими. Найчастіше, підставами для цього слугували наступні обставини:

1) проведення негласних слідчих (розшукових) дій оперативними працівниками без письмового доручення слідчого або прокурора всупереч ч. 6 ст. 246 КПК України. Так, у постанові від 03 грудня 2019 року у справі № 676/7748/14-к Верховний Суд зазначив, що проведення негласних слідчих (розшукових) дій оперативними працівниками без письмового доручення слідчого або прокурора всупереч ч. 6 ст. 246 КПК має наслідком визнання отриманих доказів недопустимими [2]. Ухвалою апеляційного суду по вказаній вище справі залишено без змін вирок суду першої інстанції. Цим вирокіом особу було визнано невинуватою та виправдано за ч. 2 ст. 15 ч. 1 ст. 190, ч. 1 ст. 368 КК на підставі п. 3 ч. 1 ст. 373 КПК за недоведеністю того, що у діянні обвинуваченої є склад кримінальних правопорушень. У касаційній скарзі прокурор висловив незгоду з оцінкою апеляційним судом доводів апеляційної скарги щодо визнанням судом першої інстанції недопустимими доказів,

отриманих під час здійснення негласних слідчих (розшукових) дій. За результатами розгляду касаційної скарги Верховний Суд залишив оскаржувану ухвалу без змін.

2) проведення негласної слідчої (розшукової) дії до постановлення ухвали слідчого судді про надання дозволу на її проведення за відсутності обставин, передбачених ч. 1 ст. 250 КПК України. Так, у постанові від 10 жовтня 2019 року у справі № 593/1248/16-к Верховний Суд наголосив, що якщо негласну слідчу дію було проведено до постановлення ухвали слідчого судді про надання дозволу на проведення такої дії за відсутності обставин, передбачених ч. 1 ст. 250 КПК, здобуті у її результаті докази є недопустимими [3]. Вироком суду першої інстанції особу було засуджено за ч. 1 ст. 115 КК. Ухвалою апеляційного суду вирок було змінено в частині посилання суду як на доказ вини особи на складену ним заяву щодо обставин вчинення злочину. Верховний суд скасував ухвалу апеляційного суду та призначив новий розгляд в суді апеляційної інстанції;

3) Наявність ознак провокації під час проведення негласної слідчої розшукової дії. Так, висновок про те, що наявність ознак провокації а саме факт того, що мало місце спонукання працівниками правоохоронного органу особи до вчинення злочину, має наслідком недопустимість доказів, отриманих на підставі проведення негласних слідчих (розшукових) дій, було зроблено Верховним Судом у постанові від 06 листопада 2019 року у справі № 748/3070/15-к. [4]. Вироком місцевого суду особу було визнано невинуватим у пред'явленому обвинуваченні за ч. 1 ст. 307, ч. 2 ст. 307 КК. Ухвалою апеляційного суду зазначений вирок було залишено без змін. У касаційній скарзі прокурор послався на те, що районний суд необґрунтовано визнав ряд доказів недопустимими, не погоджуючись із висновками судів першої та апеляційної інстанцій про недотримання приписів ч. 3 ст. 271 КПК під час підготовки та проведення

заходів з контролю за вчиненням злочину. За результатами касаційного розгляду Верховний Суд залишив оскаржувану ухвалу без змін;

4) проведення негласної слідчої розшукової дії за відсутності ухвали слідчого судді про дозвіл на її проведення. Правова позиція про те, що проведення негласної слідчої розшукової дії за відсутності ухвали слідчого судді про дозвіл на її проведення унеможлиблює використання її результатів у доказуванні була висловлена Верховним Судом у постанові від 11 грудня 2019 року у справі № 199/4010/16-к. Так, вироком місцевого суду особу було визнано винуватим у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 368 КК. Ухвалою апеляційного суду зазначений вирок було залишено без змін. У касаційній скарзі захисник та засуджений посилалися на те, що у порушення ст. 290 КПК стороною обвинувачення не були відкриті ухвали апеляційного суду, якими надано дозвіл на проведення негласних слідчих (розшукових) дій, на що не звернув увагу суд першої інстанції та визнав докази, отримані на їх підставі, допустимими, а апеляційний суд залишив вирок у силі, не надавши оцінки з цього приводу. За результатами розгляду касаційної скарги Верховний Суд скасував ухвалу апеляційного суду та призначив новий розгляд в суді апеляційної інстанції.

До аналогічної позиції дійшов Верховний Суд і у постанові від 21 березня 2018 року у справі № 751/7177/14, в якій взявши до уваги відсутність відповідної ухвали слідчого судді у матеріалах кримінального провадження, погодився з висновком суду першої інстанції про недопустимість таких доказів з огляду на положення статей 86, 87 КПК та, відповідно, про недоведеність вчинення кримінальних правопорушень [6].

Підсумовуючи викладене, можна дійти висновку, що визнання доказів недопустимими під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій найчастіше є наслідком недотримання представниками сторони обвинувачення

вимог КПК України, зокрема щодо визначення підстав, умов та процесуального порядку їх проведення. На нашу думку, врахування в діяльності представників сторони обвинувачення зазначених вище правових позицій ККС Верховного Суду сприятиме не лише підвищенню якості їх роботи а і зменшить кількість випадків визнання доказів недопустимими внаслідок істотного порушення прав та свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Перелік використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: прийнятий Верховною Радою України від 13.04.2012 р. № 4651-VI: URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення 18.04.2020);
2. Постанова Верховного Суду від 03.12.2019 у справі № 676/7748/14-к : URL <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86505793> (дата звернення 18.04.2020);
3. Постанова Верховного Суду від 10.10.2019 у справі № 593/1248/16-к : URL <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85175396> (дата звернення 18.04.2020);
4. Постанова Верховного Суду від 06.11.2019 у справі № 748/3070/15-к.: URL <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85541582>(дата звернення 18.04.2020);
5. Постанова Верховного Суду від 11.12.2019 у справі № 199/4010/16-к.: URL <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86435628>(дата звернення 18.04.2020);
6. Постанова Верховного Суду від 21.03.2018 у справі № 751/7177/14 .: URL <https://reyestr.court.gov.ua/Review/72938764>(дата звернення 18.04.2020).

Оксана Михайлівна БРОНЕВИЦЬКА,
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

ВИКРИВАЧ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ

Повідомлення про вчинення кримінального правопорушення є достатньо суперечливою, але в соціальному плані важливою темою, що останнім часом є